

Beslutningsforslag nr. B 136. Fremsat den 3. april 2003 af Jann Sjursen (KRF), Bodil Kornbek (KRF), Mogens Nørgaard Pedersen (KRF) og Tove Videbæk (KRF)

Forslag til folketingsbeslutning

om etablering af en økonomisk ramme med henblik på finansiering af uddannelses- og oplysningsvirksomhed om holocaust, andre folkedrab og politiske masse mord i sammenhæng med den danske Auschwitzdag

Folketinget opfordrer regeringen til hurtigst muligt at etablere en flerårig økonomisk ramme med en årlig bevilling på 5 mio. kr. til finansiering af den danske regerings forpligtelser til at fremme undervisning og erindring om holocaust, andre folkedrab og politiske masse mord i sammenhæng med den danske Auschwitzdag.

Den økonomiske ramme skal blandt andet finansiere:

1. En officiel markering af Auschwitz-dagen.
2. En udbygning af den nuværende uddannelseshjemmeside, www.holocaust-uddannelse.dk.
3. Udgivelse af undervisningsmateriale.
4. Yad Vashem-kurser.
5. Studierejser for danske lærere.
6. Pulje til ansøgninger om økonomisk støtte til arrangementer på Auschwitzdagen.
7. Engangsbeløb på 2 mio. kr. til finansiering af optagelser af danske øjenvidneberetninger.

Bemærkninger til forslaget

Baggrund for forslaget

I 1998 nedsatte blandt andre den amerikanske præsident, Bill Clinton, den britiske premierminister, Tony Blair, og den svenske statsminister, Göran Persson, en arbejdsgruppe for at fremme det internationale samarbejde omkring uddannelse, erindring og forskning om holocaust i det nye årtusinde. Som opfølgning herpå afholdt Sverige den 26.-28. januar 2000 en regeringskonference, »The Stockholm International Forum on the Holocaust 2000«.

Konferencen koncentrerede sig om følgende fundamentale spørgsmål:

- Hvad kan vi lære af holocaust, og hvordan kan studier af disse begivenheder gøre nutidens samfund opmærksomme på farerne ved racisme, antisemitisme, etniske konflikter, undertrykkelse og diskrimination?
- Hvordan kan man forudse de omstændigheder, der kan give anledning til forfølgelse og folkedrab, for at undgå deres gentagelse?
- Hvad kan politikere og andre aktører gøre for at støtte uddannelse, erindring og forskning om holocaust? Og hvad burde de gøre?

Konferencen blev afsluttet med vedtagelsen af en fælles erklæring, »Stockholmerklæringen«. I denne erklæring forpligtede Danmark sig sammen med de øvrige europæiske lande til at fremme forskning, undervisning og erindring om holocaust, herunder afholdelsen af en årlig mindedag.

For Danmarks vedkommende affødte konferencen et tilsagn om midler, de såkaldte »Stockholmpenge«. Disse havde som formål at finansiere den danske uddannelses- og oplysningsvirksomhed om holocaust og andre folkedrab, herunder mindedagen, Auschwitzdagen. »Stockholmpengene« blev overført til Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier (DCHF), der fik ansvaret for de danske oplysnings- og formidlingsopgaver i forlængelse af konklusionerne fra Stockholm. Som opfølgning blev der på finansloven for 2001 afsat 1,3 mio. kr. til dette formål. I finansloven for 2002 blev »Stockholmpengene« udeladt for

dog senere at blive overført til centeret, men i beskåret omfang (1 mio. kr.). I finansloven for 2003 blev der ikke afsat et særskilt beløb til at gennemføre de danske oplysnings- og formidlingsforpligtelser på området. Udenrigsministeren har i sin besvarelse af S 681 den 26. november 2002 oplyst, at DCHF's aktiviteter på formidlings- og oplysningsområdet fremover bør indgå i det samlede budget for informations- og oplysningsaktiviteter i det nye center, Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder (DCISM).

Auschwitzdagen

Adskillige lande fulgte op på konferencen i Stockholm ved at indføre en national mindedag, hvor der blev fokuseret på folkedrab. Blandt andet på foranledning af spørgsmål fra forslagsstillerne blev der i Danmark fulgt op på ønsket om en national mindedag. Dagen blev en realitet, da statsminister Anders Fogh Rasmussen i april 2002 erklærede, at den 27. januar fra og med 2003 ville være »Auschwitz-dag« i Danmark.

Europarådets undervisningsministre har senere ligeledes understreget vigtigheden af en holocaustdag. På sit møde i Strasbourg den 18. oktober 2002 blev det vedtaget at indføre en årlig mindedag for »holocaust og forebyggelse af forbrydelser mod menneskehed« i skolerne i de 48 lande, der har tiltrådt Europarådets kulturkonvention. Markeringen af den nationale mindedag med fokus på folkedrab er udformet forskelligt i de respektive lande. Nogle lande har et klart fokus på holocaust, mens andre lande har anlagt et bredere perspektiv i forhold til folkedrab, menneskerettigheder, racisme og diskrimination.

I Danmark har man valgt at betegne den 27. januar som Auschwitzdag fremfor holocaustdag. Dette skyldes, at man har ønsket at undgå debat om, hvilke ofre der skal mindes på den nationale mindedag. Ved at betegne dagen som Auschwitzdag efter den største nazistiske koncentrations- og udryddelseslejr henviser man til et historisk sted, hvor millioner af jøder blev udryddet, men hvor også mange andre folkeslag som polakker, russere, sigøjnere osv. led samme skæbne.

Herved har man valgt et stednavn for nationaldagen, der er et symbol for ekstrem menneskelig lidelse og ondskab, og som samtidig stiller skarpt på de etiske og politiske udfordringer, som vi står over for i dag på grund af vor tids folkedrab og politiske massebord. Datoen for den nationale mindededag besidder ligeledes en symbolsk betydning, idet den 27. januar er datoen for de russiske troppers befrielse af fangerne i Auschwitz i 1945, og dermed symboliserer dagen starten på afslutningen af et mørkt kapitel i Europas historie.

På Auschwitzdagen den 27. januar 2003 afholdt Københavns Universitet en meget omtalt og rost emnedag for 300 gymnasieelever om folkedrab, nazisme, flygtningepolitik, stalinisme m.m. Den officielle markering af dagen skete ved et aftenarrangement på Københavns Rådhus for særligt indbudte, heriblandt statsminister Anders Fogh Rasmussen og udenrigsminister Per Stig Møller. Begge talte ved lejligheden. Udenrigsministeren sagde blandt andet:

»Vi vil med Auschwitzdagen således ikke blot mindes ofrene for det 20. århundredes tragedier, men øge vores bevidsthed og viden herom. Vi vil sikre os, at de nye generationer gennem undervisningen i skolerne bliver oplyst herom og lærer, at vejen til at undgå fortidens grusomme fejl ligger i respekten for hvert enkelt medmenneske, i tolerance og viljen til at forstå den anden og det anderledes.

Det er derfor vores hensigt i et bredt anlagt samarbejde med berørte myndigheder og organisationer at fremme undervisning i og formidle oplysning om holocaust, folkedrab og politiske massebord i skolerne og gymnasierne, på læreanstalterne og i forbindelse med den almindelige folkeoplysning.

Dette er den første officielle danske Auschwitzdag. Det er vores håb, at dagen de følgende år vil blive markeret overalt i landets undervisningsinstitutioner og i forskellige byer på skift.«

Udenrigsministeren understregede således, at det er vigtigt at sikre, at kommende generationer modtager undervisning om holocaust, folkedrab og politiske massebord. Tillige understregede han, at dagen i de kommende år forhåbentlig ville finde sted som en landsdækkende markering og i forskellige byer på skift.

På nuværende tidspunkt vil det ikke være muligt at afholde Auschwitzdagen i den form, som udenrigsministeren konkret lægger op til, da finansieringen af Auschwitzdagen er særdeles problematisk. Som nævnt figurerer »Stockholmpengene« ikke særskilt i de samlede budgetter for Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder. Dette er proble-

matisk, da en stor del af bevillingerne til centret endvidere er båndlagt og øremærket til udviklingsforskning, fordi midlerne kommer fra Danida. Dette medfører, at der ikke er tilstrækkelige bevillinger til at realisere de danske forpligtelser i forbindelse med markering af Auschwitzdagen. I forhold til den første officielle Auschwitzdag den 27. januar 2003 besluttede regeringen meget sent, at der skulle ydes et særligt tilskud på 300.000 kr. gennem Demokratifonden til finansiering af dagens aktiviteter. Det sene tilsagn om finansielle midler fra regeringens side vanskeliggjorde planlægningsprocessen for Auschwitzdagen. Desuden var det kun helt ekstraordinære og gunstige forhold, der gjorde det muligt, at de afsatte midler fra Demokratifonden stort set dækkede udgifterne i forbindelse med Auschwitzdagen 2003. Den manglende finansielle baggrund for afholdelse af Auschwitzdagen er uholdbar og bevirker, at omfanget af aktiviteterne i forbindelse med dagen ikke står mål med, hvad der bør gennemføres fremover. Hvis dagen skal sikres fremover, og hvis oplysnings- og undervisningsaktiviteterne skal være af mere landsdækkende karakter, er yderligere midler nødvendige.

I august 2002 begyndte en uformel arbejdsgruppe med deltagelse af en række ministerier samt repræsentanter fra blandt andre Mosaik Troessamfund, Komitéen for levende historie, Det Danske Center for Menneskerettigheder og Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier sit arbejde, der først og fremmest var koncentreret om planlægningen af den officielle markering af Auschwitzdagen. Arbejdsgruppen har efterfølgende foretaget en uformel evaluering af afholdelsen af Auschwitzdagen 2003, der var positiv, både hvad angik den officielle markering på Københavns Rådhus, og hvad angik emnedagen for gymnasieeleverne på Københavns Universitet. Arbejdsgruppen opfordrede derfor regeringen til i de kommende år at gennemføre lignende arrangementer over hele landet. Centralt for arbejdsgruppens anbefaling var dog, at der skal etableres et økonomisk grundlag for afholdelse af Auschwitzdagen, og at dette grundlag skal sikres i minimum tre år for at opnå kontinuitet og bæredygtighed i afholdelsen af dagen.

Norges og Sveriges aktiviteter

I forhold til afholdelsen af Auschwitzdagen er det bemærkelsesværdigt, hvor stor en forskel der er på den fremgangsmåde, andre regeringer har valgt i sammenligning med den danske. I både Norge og Sverige har oplysnings- og undervisningsvirksomheden afstedkommet betydeligt flere ressourcer, end det er tilfældet i Danmark. Til sammenligning har Norge valgt

at etablere et Holocaustcenter med 22 ansatte, hvori- mod den danske pendant DCHF kun har, hvad der svarer til 5 fuldtidsansatte til at varetage centerets samlede opgaver, herunder aktiviteterne i forbindelse med Auschwitzdagen. I Sverige afsætter man årligt 40 mio. kr. til oplysning om holocaust og andre folke- drab, mens budgettet for den samlede danske indsats på området i 2003 udgør ca. 4,5 mio. kr. i form af sam- let støtte til DCHF.

Overvejelser

Forslagsstillerne mener, at det er centralt, at Auschwitzdagen ikke reduceres til en officiel politisk mindedag, men anvendes som et omdrejningspunkt for den danske oplysnings- og undervisningsvirksom- hed i forhold til erindringen om holocaust og andre folkedrab. Hvis Auschwitzdagen skal have mulighed for at blive bemærket og virke som et sådant omdrej- ningspunkt for de danske uddannelsesinstitutioner, er det afgørende, at de nødvendige ressourcer tilføres. For kun ved at tilføre de nødvendige ressourcer er det muligt at udføre omfattende og landsdækkende oplys- ningsvirksomhed og derved nå ud til en større del af befolkningen.

Realisering af de danske forpligtelser i forhold til »Stockholmerklæringen« er på nuværende tidspunkt kendetegnet ved det uholdbare økonomiske grundlag, hvilket gennemførelsen af Auschwitzdagen i fremti- den i særdeleshed vil lide under. Forslagsstillerne mener derfor, at regeringen bør etablere en økonomisk ramme til finansiering af uddannelses- og oplysnings- virksomhed om holocaust, andre folkedrab og politis- ke massemord i sammenhæng med afholdelse af fremtidige Auschwitzdage. På den baggrund vil Dan- mark kunne leve op til sine nationale forpligtelser på området.

Rammen skal sikres minimum 3 år frem i tiden og skal have en årlig bevilling på 5 mio. kr. Herudover skal der afsættes et engangsbetrag på 2 mio. kr., som skal finansiere dokumentation af danske øjenvidnebe- retninger. Den samlede bevilling for det første år af den flerårige ramme bliver således på i alt 7 mio. kr.

Anvendelse af den økonomiske ramme

Ad 1. En officiel markering af Auschwitzdagen. Der afsættes midler til en officiel markering af da- gen. I 2003 fandt denne markering sted på Kø- benhavns Rådhus. Fremover vil der fra år til år skulle tages stilling til, hvorledes den officielle markering af dagen skal foregå.

Ad 2. Udbygning af den nuværende hjemmeside www.holocaust-uddannelse.dk, således at

hjemmesiden omfatter andre folkemord og po- litiske massemord. Ved at udbygge hjemmesi- den vil man kunne sikre, at hjemmesiden kan virke som udgangspunkt for formidling af ma- teriale til gavn for skolers afholdelse af Auschwitzdagen.

Ad 3. Udgivelsen af undervisningsmateriale om bag- grunden for Auschwitzdagen. I forhold til ud- dannelsesindholdet af Auschwitzdagen er det centralt, at der er litteratur tilgængelig på om- rådet. I Sverige udsendte man i 1997 en oplys- ningsbog om Holocaust i et storstilet projekt, hvor bogen udkom på engelsk samt på seks af de mest udbredte indvandrersprog. Det nuvæ- rende oplysningsbudget i Danmark indeholder ingen mulighed for et lignende projekt, hvilket er særlig beklageligt, da det tidligere DCHF har en færdig oversættelse af den svenske bog liggende. I Danmark må den litteratur, der kan være af relevans i undervisningssammenhæng, udkomme på kommercielle vilkår, hvilket gør den meget dyr og vanskelig for skolerne at er- hverve.

Ad 4. Yad Vashem-kurser. Yad Vashem, »Internati- onal School for Holocaust Studies« i Jerusa- lem, har siden 1996 tilbudt specielle kurser for danske lærere, der i deres undervisning be- skæftiger sig med emnet holocaust. Kurserne har tidligere været arrangeret i et samarbejde mellem DCHF og det danske Undervisnings- ministerium. På grund af den manglende finan- sierung har danske lærere på nuværende tids- punkt ikke længere mulighed for at deltage i denne kursusvirksomhed. Specielt har lærere fra folkeskolerne og erhvervsgymnasierne vanskeligt ved at få støtte til sådan kursusvirk- somhed lokalt. Da udbyttet af disse kurser er særdeles nyttigt for de danske læreres un- dervisningstilgang til emnet, er det vigtigt, at læ- rerne igen gives denne mulighed.

Ad 5. Studierejser for danske lærere. Studierejserne har som sigte at gøre de danske lærere i stand til at målrette og tilrettelægge et udbytterigt undervisningsforløb omkring holocaust og an- dre folkedrab, blandt andet som led i forbere- delsen af elevers studieture til eksempelvis Tyskland eller Polen.

Ad 6. Oprettelse af en pulje, hvor interesserede par- ter kan søge om økonomisk støtte til arrange- menter på Auschwitzdagen. Herved vil man give mulighed for, at lokale initiativer kan bli- ve implementeret.

Ad 7. Endvidere skal der afsættes et engangsbeløb på 2 mio. kr. til finansiering af optagelse af øjenvidners beretninger fra holocaust, herunder de danske jøders skæbne for 60 år siden i oktober 1943. Optagelsen af disse beretninger vil være centralt og afgørende i både undervisnings- og forskningsøjemed og som del af aktiviteterne i forbindelse med Auschwitzdagen. Da en del af

øjenvidnerne er oppe i årene, er det vigtigt, at et sådant projekt snart påbegyndes, for at erfaringer og oplevelser kan blive bevaret og være til gavn for fremtidige generationers forståelse af holocaust, herunder også det danske aspekt i den sammenhæng. Optagelser af interviews med øjenvidner vil tillige være til stor gavn for dokumentation og forskning på området.

Skriftlig fremsættelse

Jann Sjørnsen (KRF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om etablering af en økonomisk ramme med henblik på finansiering af uddannelses- og oplysningsvirksomhed om holocaust, andre folkedrab og politiske masse mord i sammenhæng med den danske Auschwitzdag.

(Beslutningsforslag nr. B 136).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.